

самоврядування перед територіальною громадою, перед державою вони несуть лише відповідальність за порушення законодавства. Відповідальність за неефективне, нераціональне здійснення повноважень виконавчими органами місцевих рад прямо порушує принципи організаційної самостійності органів місцевого самоврядування.

Санкціями конституційно-правової відповідальності виконавчих органів та посадових осіб перед державою може бути дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови або скасування відповідних актів.

Таким чином, перед місцевою радою відповідальність (ретроспективну) несуть не виконавчі органи чи посадові особи, а службовці цих органів. Діючи як єдиний механізм, місцева рада як в цілому, так і через постійні комісії та окремих депутатів спрямовує як всю систему виконавчих органів, так і окремі її частини. Тому застосування такого виду покарання, як дострокове припинення повноважень керівника виконавчого органу, переобрання виконавчого комітету можна лише сприймати як порушення службовцями трудових функцій. Якщо ж вважати, що виконавчий орган в цілому або посадова особа достроково позбавляється повноважень з причин, які властиві конституційно-правовій відповідальності, то відбувається перекручення мети відповідальності, адже в іншому випадку відповідальність солідарно покладена і на місцеву раду, яка повинна була постійно керувати та спрямовувати діяльність власних виконавчих органів.

Також слід зазначити, що різні види відповідальності виконавчих органів перед територіальною громадою та відповідною радою вимагають різних вимог до її реалізації. Мається на увазі, наприклад, звітування виконавчих органів перед відповідними суб'єктами. Звіт виконавчих органів місцевих рад має велике значення для відносин відповідальності, тому він виступає як одна з форм відповідальності (коли йдеться про відповідальність як обов'язок, механізм), та обов'язково передуює застосуванню санкцій, коли йдеться про ретроспективну відповідальність.

Таким чином, відповідальність виконавчих органів місцевих рад є дієвим засобом забезпечення ефективного та належного функціонування цих органів. Відносини відповідальності визначають роль та місце виконавчих органів в системі місцевого самоврядування, спрямовують їх діяльність на забезпечення пріоритетного становища територіальної громади та місцевої ради.

Барський В. Р

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ МОВИ ОПРИЛЮДНЕННЯ НОРМАТИВНИХ АКТІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

До питань, пов'язаних з офіційним оприлюдненням нормативно-правових актів представницьких органів місцевого самоврядування, які не одержали дотепер належного правового регулювання, належить питання мови його оприлюднення. Це питання регулюється правовими актами, які відрізняються один від одного за хронологією при-

йняття, юридичною природою та віддзеркалюють різні підходи до природи місцевого самоврядування.

Основоположні начала використання мов в Україні, встановлені Конституцією України. В цілому, жодна з конституцій, що діяли раніше в Україні, не приділяла стільки уваги вирішенню мовних питань, як Конституція України 1996 р. Мовні питання, регулюються у таких статтях діючої Конституції України: 10, 11, 12, 92, 103, 127, 138, 148. Зокрема, Конституція України визначає українську мову державною мовою в Україні, (ч. 1 ст. 10), а також гарантує вільний розвиток, використання і захист російської мови, інших мов національних меншин (ч. 3 ст. 10).

Положення Конституції України деталізуються у Законі Української РСР «Про мови в Українській РСР» від 28 жовтня 1989 р. (далі Закон про мови). Так, Закон про мови визначає, що мовою роботи, діловодства і документації, а також взаємовідносин державних, партійних, суспільних органів, підприємств, установ і організацій є українська мова (ч. 1 ст. 11). Однак, у цьому законі не визначена мова роботи, діловодства і документації органів місцевого самоврядування, що пояснюється тим, що він був прийнятий ще до структурної перебудови системи публічної влади в Україні, в результаті якої виокремилися два самостійних рівня влади – державна влада і місцеве самоврядування.

Разом із тим, у Законі про мови зазначено, що у роботі державних, партійних, громадських організацій, розташованих у місцях проживання більшості громадян інших національностей (міста, райони, сільські і селищні Ради, сільські населені пункти, їх сукупність), можуть використовуватися поряд з українською мовою і їхні національні мови (ч. 2 ст. 3, ч. 2 ст. 11). У разі, коли громадяни іншої національності, що становлять більшість населення зазначених адміністративно-територіальних одиниць, населених пунктів, не володіють у належному обсязі національною мовою або коли в межах цих адміністративно-територіальних одиниць, населених пунктів компактно проживає декілька національностей, жодна з яких не становить більшості населення даної місцевості, в роботі названих органів і організацій може використовуватися українська мова або мова, прийнята для всього населення (ч. 3 ст. 3).

Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» 21 травня 1997 року відносить вирішення питання про мову (мови), якою користуються у своїй роботі рада, її виконавчий орган та яка використовується в офіційних оголошеннях, до виключної компетенції сільської, селищної, міської ради (п. 50 ч. 1 ст. 26), що, на думку деяких вчених, не відповідає п. 4 ч. 1 ст. 92 Конституції України (М. Костецкий, В. Годованець, Т. Ткаченко).

Питання про мову, яка повинна застосовуватися у публічно-самоврядній практиці, одержало роз'яснення у Рішенні Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 р. № 10-рп/99, в якому було надане офіційне тлумачення окремих положень ст. 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України. Зокрема, Конституційний Суд України дійшов висновку, що під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах суспільного життя (абзац перший п. 3 мотивувальної частини). Згідно з Рішенням Конституційного Суду України, до публічної сфери, в якій застосовується державна мова, відноситься сфера здійснен-

ня повноважень органами місцевого самоврядування. Це стосується мови роботи, актів, діловодства і документації, мови взаємовідносин цих органів тощо (абзац четвертий п. 3 мотивувальної частини). Виходячи з цього, Конституційний Суд України дійшов висновку, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при використанні органами місцевого самоврядування (абзац перший п. 1 резолютивної частини).

Разом із тим, Конституційний Суд України відзначив, що поряд з державною мовою при здійсненні повноважень органами місцевого самоврядування можуть використовуватися російська та інші мови національних меншин у межах і порядку, що визначаються законами України (абзац другий п. 1 резолютивної частини).

Важливе значення у визначенні мови, яка застосовується в публічно-самоврядній практиці має «Європейська хартія регіональних мов або мов меншин» від 5 листопада 1992 року. Основною задачею цього документа є підтримка і розвиток лінгвістичного і культурного різноманіття в Європі. Ряд положень Хартії регіональних мов стосується застосування регіональних мов чи мов меншин при здійсненні місцевого самоврядування, зокрема, підпункти «а», «с», «ф» п. 2 ст. 10.

Хоча Хартія була ратифікована Законом України «Про ратифікацію Європейської Хартії регіональних мов або мов національних меншин» від 15 травня 2003 року із застереженнями, тим не менше її ратифікація є важливим чинником, що сприяє збереженню і розвитку лінгвістичної розмаїтості в Україні. На думку Л. О. Кудрявцевої, ратифікація Хартії регіональних мов не вирішує усіх мовних проблем в Україні, однак це дає хорошу правову основу для подальшої законотворчості – для підготовки нового закону про мови.

Незважаючи на зовні значну правову базу для вирішення питання про мову, яка застосовується в публічно-самоврядній практиці, в існуючому вигляді вона не може належним чином врегулювати це питання.

Бондаренко І. О.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Конституція України передбачає можливість добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл з метою більш ефективної організації здійснення місцевого самоврядування. Стаття 6 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» конкретизує зазначену норму Конституції, встановлюючи, що територіальні громади сусідніх сіл можуть об'єднуватися в одну територіальну громаду, створювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати єдиного сільського голову.

Частиною 3 статті 6 зазначеного закону встановлюються організаційні засади об'єднання громад – добровільне об'єднання територіальних громад відбувається за рі-